

Prof. MUDr Frant. Hájek:

Důkazy Katynské

DŮKAZY KATYNSKÉ

Prof. Dr. František Hájek

Předneseno zkráceně ve schůzi
Spolku českých lékařů v Praze dne 9. července 1945.

P ř í p a d K a t y n s k ý

I.

V prvé polovině dubna 1943 přinesly denní listy zprávu, že v lese u Katynu v provincii Smolenské v SSSR byly nalezeny hromadné hroby popravených polských důstojníků a počet důstojníků byl udáván na 12000.

Kocem dubna 1943 mi oznámilo ministerstvo vnitra, že z rozkazu říšského protektora mám odjetí do Berlína a zúčastniti se se členy komise profesorů soudního lékařství různých národů prohlídky objevených hrobů.

Úkol ten byl mi nejvýš nepříjemný.

Věděl jsem, že nebudu moci pronésti vlastního mínění a že budu nucen podepsati vše, co se mi k podpisu předloží. Němcům nemohlo jíti o nic jiného než o propagandu. Nebylo myslitelné, že by Němci, kteří o sobě prohlašovali, že jsou povýšené rasy, že mají vyšší kulturu, že jsou nejen oprávněni, ale i povinni vésti ostatní národy, žádali snad nějaký posudek od tak obyčejných plenklerů jako jsem já. Zajisté neměli čisté svědomí. Také jsem nechtěl a nemohl pomáhati Němcům dokazovati, že Rusové jsou vrahové.

Chtěl jsem se tedy omluviti nemocí, ale ministerstvo vnitra mi odpovědělo, že bych byl určitě zatčen, případně s celou rodinou, poněvadž by se má omluva vykládala jako sabotáž rozkazu Reichsprotektora.

Radil jsem se tedy ještě s předními úředníky ministerstva školství, jemuž jsem jako universitní profesor podléhal, ale porada vyzněla v ten smysl, že není jiného východiska než jíti.

I moji přátelé mi radili, abych jel, že se aspoň doví o Katynu pravdu a nabízeli mi po válce svá svědectví o mém chování.

Odjel jsem tedy dne 27. dubna 1943 do Berlína a večer v hotelu Adlon na Unter den Linden sešli se všichni členové komise.

Členy komise byli:

Za Belgii: Dr. Speleers, řádný profesor očního lékařství z university v Gentu.

Za Bulharsko: Dr. Markov, docent soudního lékařství a kriminalistiky na universitě v Sofii.

Za Dánsko: Dr. Tramsen, prosektor ústavu pro soudní lékařství v Kodani.

- Za Finsko: Dr. Saxén, řádný profesor pathologické anatomie na universitě v Helsinkách.
- Za Itálii: Dr. Palmieri, řádný profesor soudního lékařství a kriminalistiky na universitě v Neapoli.
- Za Charvátsko: Dr. Miloslavič, řádný profesor soudního lékařství a kriminalistiky na universitě v Záhřebu.
- Za Holandsko: Dr. de Burlet, řádný profesor anatomie na universitě v Groningen.
- Za Rumunsko: Dr. Birkle, soudní lékař rum. min. spravedlnosti a první asistent ústavu pro soudní lékařství a kriminalistiku na universitě v Bukurešti.
- Za Švýcarsko: Dr. Naville, řádný profesor soudního lékařství na universitě v Ženevě.
- Za Slovensko: Dr. Šubík, řádný profesor pathologické anatomie na universitě v Bratislavě a přednosta státního zdravotnictví na Slovensku.
- Za Maďarsko: Dr. Orsós, řádný profesor soudního lékařství a kriminalistiky na universitě v Budapešti.
- Za Francii: Prof. Costedoat z Paříže, jenž však výslovně prohlásil, že z nařízení francouzské vlády má být pouze divákem a nemá se zúčastniti žádných prací a protokoly nepodpisovati.
- Za Španělsko: Prof. Pika z Madridu, jenž však po příletu do Berlína onemocněl a nemohl se další cesty zúčastniti.

Ve středu dne 28. dubna 1943 ráno jsme odletěli z Tempelhofského letiště přes Varšavu, kde byla dvouhodinová polední přestávka, do Smolenska, kde jsme o 5. hodině přistáli na letišti a byli ubytováni v hotelu Molochoy.

Následujícího dne odjeli jsme autokárem do katynského lesa, kde štábní lékař, prof. soud. lékařství ve Vratislavi, dr. Buhtz, který byl pověřen velitelstvím německé branné moci vedením vykopávek, ukázal nám všechny hroby, exhumované již mrtvoly, dokumenty u mrtvol nalezené a v naší přítomnosti provedl jednu pitvu.

Do našeho příchodu bylo z hrobů vyneseno 982 mrtvol, z nich bylo 58 pitváno, u ostatních provedena jen zevní prohlídka.

Druhého dne, t. j. v pátek dne 30. dubna 1943, bylo námi pitváno 9 mrtvol. Bylo dovoleno vybrati si mrtvolu z kterékoliv jámy a proto jsem si dal vynésti dvě mrtvoly z jámy sedmé. Mrtvoly ty neměly na ramenou důstojnických odznaků a tak jsem soudil, že jde o prosté vojíny. Ovšem, jak bylo zjištěno, u některých mrtvol byly důstojnické odznaky nalezeny v kapsách, takže není vyloučeno, že šlo též o důstojníky. V šatech jedné mrtvoly našel jsem ruské noviny „Glos“ z 22. dubna 1940. Obě mnou pitvané mrtvoly měly střelné rány v týle, které byly vypálené z bezprostřední blízkosti. U obou šlo o průstřel.

Večer toho dne byl sepsán protokol, který stylisovali prof. Buhtz z Vratislavi a prof. Orsós z Budapešti, jehož nejzávažnějším bodem byl úsudek, že mrtvoly polských důstojníků jsou v hrobech pohřbeny asi 3 roky. Z toho vyplývalo, že byly pohřbeny na jaře 1940, tedy v době, kdy ještě nebylo války německo-ruské a Němci neměli Katyn dosud obsazený. Pachatelem vražd musely tedy býti sovětské úřady.

Sovětské úřady odmítly dne 16. dubna 1943 tvrzení Němců jako bohapustou lež a poněvadž v německých zprávách se mluvilo o vesnici Gnězdová, kde byly archeologické vykopávky, známé pod jménem „hroby gnězdovské“, soudili, že Němci tento fakt úmyslně zamlčují a používají k propagandě proti Sovětům.

Když se později Rusové Katynu opět zmocnili, vyslali dne 23. září 1943 k prozkoumání hrobů rovněž komisi, ve které byli:

V. J. Prozorovský, hlavní soudní lékařský znalec a ředitel státního vědeckého a výzkumného ústavu soudního lékařství při lidovém komisariátu zdravotnictva SSSR.

Dr. V. M. Smoljaninov, profesor soudního lékařství na II. moskevském státním lékařském ústavu.

Dr. D. N. Vyropajev, profesor pathologické anatomie.

Dr. P. V. Semenovský, vedoucí vědecký pracovník thanatologického oddělení státního vědeckého výzkumného ústavu soudního lékařství při lidovém komisariátu zdravotnictva SSSR.

Doc. M. D. Švajkovová, vedoucí vědecká pracovnice soudního chemického oddělení státního vědeckého výzkumného ústavu soudního lékařství při lidovém komisariátu zdravotnictva SSSR.

Nikolský, hlavní soudní lékařský znalec při vojsku západní fronty a major lékařské služby.

Busejedov, kapitán lékařské služby a soudní lékařský znalec.

Subbotin, major lékařské služby a ředitel pathologicko-anatomické laboratoře.

Ogloblin, major lékařské služby.

Sadikov, nadporučík lékařské služby.

Puškarevová, nadporučík lékařské služby.

Předsedou této komise byl člen akademie věd N. N. Burděnko se svými spolupracovníky.

Tato komise zjistila, že před obsazením Smolenska a západních okresů německým vojskem pracovali polští váleční zajatci — důstojníci i muži — na stavbě a upravování silnic a že podle svědeckých výpovědí náčelníka polského zajateckého tábora, majora Větošnikova a ing. Ivanova, nemohli býti tito zajatci pro nedosta-

tek vagonů a jiné obtíže včas evakuování a že tedy zajatí Poláci i část stráže a úředníků tábora upadla do německého zajetí.

Komise vyslechla velkou řadu svědků a provedla v době od 16. do 23. ledna 1944 exhumaci 925 mrtvol a srovnala nález na mrtvolách v lese katynském s nálezy ve hrobech v jiných místech okrsku smolenského, jako v Gedeonovce, Magalensččině, Readovce, v Krásném Boru a konstatovala, že pohřbení mrtvol polských zajatců v katynském lese bylo provedeno asi před dvěma lety, t. j. mezi zářím a prosincem 1941.

Mezi usneseními obou komisí je podstatný rozdíl a proto pokládám za svou povinnost, abych přednesl své zkušenosti nyní, v době, kdy se již o věci může volně mluvit. Snad někdo namítne, že moje úvaha nemá také významu, poněvadž z vděčnosti k Rusům, kteří náš národ osvobodili, nemohu jinak mluvit. Mně však jde o to, aby historik, který by chtěl otázku katynskou řešit, měl podklad v důvodech, které uvedu. Kdybych mlčel, zdálo by se, že souhlasím s Němci a že tedy trvám na svém podpisu, t. j. na tom, že popravy polských důstojníků byly provedeny na jaře 1940.

Okolnosti, jichž jsem sám nebyl přímým svědkem, čerpám ze spisu: Amtliches Material zum Massenmorde von Katyn, v roce 1943 zařazeného do tak zv. Bílé knihy. Spis vydala německá informační kancelář na návrh německého ministerstva zahraničí v roce 1943.

Jak byly hroby objeveny, o tom podle německé úřední zprávy je směrodatnou výpověď Rusa Parfeona Kiselěva, 72letého rolníka z nedaleké vesničky Kozí Gora, který udal:

„Asi deset let bylo katynského lesa, v němž se nalézá zámek, používáno jako sanatoria pro vyšší úředníky NKVD. Celý les byl oplocen ostnatým drátem do výše 2 metrů a střežen ozbrojenou stráží. Cizím osobám byl přístup do lesa úplně zakázán. Z úředníků jsem neznal nikoho, znal jsem jen domovníka Romana Sergejeviče.

Na jaře 1940 asi po 4—5 týdnů denně jezdila 3—4 nákladní auta, naložená lidmi, do lesa a tam byli prý ti lidé od členů NKVD zastřeleni. Vozy byly uzavřené, takže nikdo nemohl vidět, co je v nich. Jednoho dne, když jsem byl na nádraží v Gnězdové, viděl jsem, jak ze železničních vagonů přestupují do vozů, které jsem od dřívějšíka znal, muži a jak jedou směrem k lesu. Co se s muži stalo, nemohu říci, neboť se nikdo neodvážil do jejich blízkosti, ale střelení a křiky mužských hlasů jsem slyšel až do svého bytu a proto se domnívám, že ti muži byli zastřeleni. V okolí nebylo žádným tajemstvím, že tu byli od NKVD zastřeleni Poláci. Lidé vypravovali, že šlo asi o 10000 Poláků.

Když byl Katyn obsazen Němci, šel jsem do lesa, ale mrtvol jsem nenalezl, nýbrž jen několik nahozených pahorků a proto mne napadlo, že by mrtvoly mohly býti pod pahorky.

V létě 1942 byli u německé jednotky v Gnězdové zaměstnáni Poláci. Jednoho dne přišlo 10 Poláků ke mně a prosilo mne, abych jim ukázal, kde leží jejich krajané. Dovedl jsem je do lesa a ukázal jim pahorky. Poláci mne prosili, abych jim zapůjčil lopatu a motyku, což jsem učinil. Asi za hodinu se vrátili vzrušení a nadávali na NKVD. Prohlásili, že v jednom pahorku našli mrtvolu. Postavili na pahorcích březové kříže.“

Potud výpověď Kiselěvova.

Německá tajná polní policie se prý o nález mrtvol dověděla teprve v únoru 1943 a pokusný výkop na jednom pahorku ukázal, že jde skutečně o hromadný hrob. Se systematickým vykopáváním bylo započato teprve v dubnu, kdy počasí výkop dovolilo.

O katynském lese možno uvést:

Jedeme-li po silnici ze Smolenska do Vitěbska, tu ve vzdálenosti 14 km od Smolenska se nalézají vesnice a železniční stanice Gnězdová, kde vystupovali polští důstojníci podle Kiselěva z vlaků a kde byly ony zmíněné archeologické vykopávky. Odtud ve vzdálenosti 2 km před obcí Katynem, nalézají se v levo mezi silnicí a Dněprem borový lesík se stromy tloušťky 10—20 cm, kterým vede od silnice lehce klikatá cesta délky asi 300 m, končící na konci lesíku u zámku nad Dněprem. Vedle zámku stojí garáž a jeden obytný dům.

Ve vzdálenosti asi 100 m od silnice, po pravé straně této cesty, bylo odkryto 7 hromadných hrobů blízko sebe uložených a po levé straně cesty 4 hromadné hroby. V 7 hrobech na pravé straně byly mrtvolu polských důstojníků, ve 3 hrobech po levé straně byly osoby civilní a ve zbývajícím rovněž polští důstojníci. Tento hrob byl objeven až po 1. červnu 1943 a nebyl námi prohlédnut. Hroby byly očíslovány čísla na pravé straně 1—7, na levé straně 8—11.

Hrob označený číslem 1 byl největší a byl tvaru L. Delší rameno tohoto L bylo 26 m, kratší 16 m dlouhé, šířka na jedné straně 5.5 m, na druhé 8 m. Ložní plocha obnášela 253 čtver. metrů. Ostatní hroby byly menší, o ložních plochách 11, 21, 21, 13.5, 48, 22.5 čtver. metrů — úhrnem tedy 478 čtver. metrů. Hroby byly průměrně 2.30 m hluboké a nad mrtvolami navrstvený písek měl průměrně 1.50 m. Navrstvený písek vyčníval asi 1 m nad okolím, takže vrstva mrtvol činila asi 1.30 m.

Mrtvolu byly na dvou místech systematicky pokládány hlavami ke stěně jámy, většinou však ležely bez ladu a skladu tak, jak byly do hrobů házeny, obyčejně obličejem dolů. Následkem tlaku písku byly značně oploštělé.

Jak velké bylo asi množství mrtvol? — Jestliže jedna mrtvola potřebovala při svém smáčknutí asi $\frac{1}{2}$ m ložné plochy, bylo tedy úhrnem na všech ložních plochách hromadných hrobů 950 mrtvol. Při výšce vrstvy 130 cm nemohlo býti jednotlivých vrstev více

než asi 7—8, což by odpovídalo množství 7000 mrtvol. Připočteme-li mrtvoly v jámě osmé, pak počet popravených polských důstojníků dosahuje asi čísla 8000. Připočteme-li ještě popravené civilní osoby ve 3 samostatných jamách, kde byli muži i ženy, pak počet všech mrtvol v katynském lese mohl činiti asi 12000.

Bílá kniha uvádí, že do 3. června 1943, kdy byly prohlídky mrtvol zastaveny, bylo vytaženo ze hrobů 4.143 mrtvol a po prohlídce opět pohřbeno. Zjištěno bylo: 2 generálové, 12 plukovníků, 50 podplukovníků, 165 majorů, 440 kapitánů, 552 nadporučíků, 930 poručíků, 146 lékařů, 10 zvěrolékařů a 1 polní kurát. Ostatní byli příslušníci polské armády, jichž stupeň šarže se nedal zjistiti, mezi nimi i obyčejní vojáci bez šarží a 221 civilistů.

Mrtvoly v horních vrstvách byly na místech šatem nekrytých místy částečně již na povrchu rozpadlé, takže někde chyběly rty, měkké pokrývky na lebce i rukou a oči byly zapadlé. Mrtvoly ze spodních vrstev, zvláště z hrobu č. 5, kam zasahovala spodní voda, měly známky adipociru, ale adipocir zasahoval jen do podkožního vaziva. Svalstvo udrželo svou barvu a také vnitřní orgány nebyly adipocirované.

Veškeré části oděvu byly prosáklé tukovými látkami. Na vysokých botách četných mrtvol byla uložena vrstva asi 1 mm silná adipocirovaných hmot. Mrtvoly byly tedy různého stupně rozkladu, což bylo zaviněno jejich vzájemnou polohou. V horních vrstvách byly spíše poněkud zaschlé, v dolních a středních mírně adipocirované. Mrtvoly v horních vrstvách byly dosti volné, ale ve spodních byly navzájem slepeny zhuštěnými mrtvolnými tekutinami, které z horních vrstev stékaly do vrstev spodních.

Všechny námi prohlédnuté mrtvoly měly střelné rány v záhlaví, toliko jedna měla střelnou ránu do čela. Projektily byly většinou nalezeny v kosti čelní, u některých šlo o průstřel. Rány byly vypáleny z bezprostřední blízkosti krátkou ruční zbraní ráže 7.65. Značný počet mrtvol měl ruce svázané na zádech motouzem, některé mrtvoly, zvláště z hrobu č. 5, jež měly rovněž střelnou ránu v záhlaví, měly plášť přetažený přes hlavu a prostor mezi pláštěm a hlavou měly vyplněný pilinami. Tyto obaly hlavy byly na krku přitaženy provazem. Jaký účel byl tím sledován těžko říci, snad aby byla znemožněna obrana, snad, poněvadž bylo silně omezeno dýchání, byly to známky mučení.

II.

Po tomto úvodu a popisu místa a naleziště přikročím nyní k vlastnímu posouzení celého případu v následujících 13 bodech:

1. *Jaké byly výpovědi svědků:*

Svědék *K r i v o z e r č e v*, 27letý vrtač, udal, že pozoroval v březnu a v dubnu 1940 denně 3—4 vlaky se 3—4 vagony přijížděti ze Smolenska. Okna vozů byla zamřížovaná, vozy byly odstaveny na nádraží v Gnězdové. Jeho sestra prý mu vypravovala, že z odstavených vozů přestupovali do uzavřených nákladních automobilů polští vojáci, civilisté a několik duchovních. Sám to neviděl. Sám pozoroval, že 17. nebo 18. dubna 1940 jelo asi 10 nákladních vozů vysoko naložených kufry, ručními taškami, pytlíky s prádlem a plášti z lesa katynského na Smolensk. Nákladní auta byla provázena čekisty. — Není bez významu, že jeho sestra nebyla slyšena, ačkoliv přestupování viděla.

Svědék *Z a c h a r o v*, 40letý posunovač ve Smolensku, udal, že v březnu 1940 přijely z tambovského okrsku nákladní vlaky, které měly připojeny 5—6 velkých Pullmanových vozů pro trestance. Z toho byly 2—3 vozy na rampě ve Smolensku odstaveny, kdežto zbytek byl dirigován do stanice Gnězdová. Od průvodčích vlaků se dověděl, že zajatci pochází z Kozelska, kde prý je velký klášter a ještě mnoho tisíc zajatců. Jako roztřídovač měl příležitost viděti, že z vozů byli lidé dopravováni do nákladních aut s plachtami a auta potom odjela po silnici směrem na Gnězdovo. Zajatci měli ponejvíce polské uniformy a byli z velké části důstojníky. Mezi civilisty našel jen ojedinělé duchovní. Žen nebylo. Jak se přesně pamatuje, toto vykládání trvalo 28 dnů. Jeho úlohou bylo, aby prohlédl prázdné vagony, při čemž viděl, že vozy mají 10 cel, které normálně mohly pojmouti 6 osob, ale jak od průvodčích zvěděl, bylo do jedné cely namačkáno 18—20 lidí. Do všech vozů nenahlédl, ale pokud nahlédl, našel vždy 2—3 duchovní. Měly dlouhé kabáty. Bylo mu řečeno, že to jsou polští duchovní. — Tento svědek tedy tvrdí, že přestupování se dělo většinou ve Smolensku, kdežto jiní svědkové, že se dělo v Gnězdové.

Svědék *S i l v e s t r o v*, 43 roky starý pomocný dělník, udal, že v dubnu a květnu 1940 na nádraží v Gnězdové, v jehož blízkosti bydlel, jsou odstavovány trestanecké vagony, z nichž byly překládáni lidé do připravených nákladních aut a pak odváženi. Večer, když přišel domů, šel častěji do blízkosti vykládacího místa a pozoroval, že za dozoru NKVD jsou dopravováni z vagonů muži do připravených velkých nákladních aut, jež byla kryta a všeobecně známa pod jménem „černí krkavci“. Vždy tam stála 3 ta-

ková auta a jedno nákladní auto. Mužům vystupujícím z vagonů bylo ruční zavazadlo odňato a hozeno do nákladního auta, kdežto muži museli do krytých vozů. Když byly vozy plny, odjely směrem ke Katynu. Po 20—25 minutách přijela kolona zpět a celý pochod se znovu opakoval. Při jízdě kolem něho mohl častěji pozorovati, že vpředu jedoucím osobním voze seděli muži, snad od NKVD, s typicky židovskými obličejí. Překládání dělo se nejvíce večer nebo v noci. Že abtransport byl též v noci, mohl zjistiti proto, že jeho tehdejší obydlí se nalézalo bezprostředně u silnice. Podle jeho odhadu jela kolona vždy asi desetkrát v dubnu a v květnu asi po 4 týdny. Poněvadž se nikdo nesměl zdržovati u vykládacího místa, mohl ze vzdálenosti asi 50 m, odkud konal svá pozorování, viděti, že šlo hlavně o osoby v uniformách, snad o důstojníky, ale byli mezi nimi i civilisté. Mezi civilisty byly i starší osoby, ojedinele s berlemi. Ženy s nimi nebyly. Poněvadž uniformy neznal, nemohl určiti národnost. Kolující pověsti nebyly jednotné. Jedni tvrdili, že to jsou Poláci, jiní, že to jsou Finové. Podle pověsti byli zajatci dopravováni k tak zv. rekreačnímu domu kolektivů, asi 4 km vzdálenému a tam byli zastřeleni. To se také domníval, poněvadž v době těchto transportů bylo zakázáno v okolí tohoto domu sbírání hub. Obyvatelé vesnice, kteří o těchto událostech věděli, střežili se projevití své domněnky. — Ve výpovědi tohoto svědka je plno rozporů. Jiní svědkové udávali, že lesík byl ohražen 2 m vysokým drátem, že byl střežen ozbrojenou stráží a nikdo neměl do něho přístupu. Tento svědek tvrdí, že v okolí zámku se nesměly v ony dny sbírat houby. Ostatně je těžko věřiti, že by v dubnu nebo v květnu v těch místech rostly houby. Také je nepravděpodobné, že by ze vzdálenosti 50 m večer nebo v noci mohl rozpoznati typicky židovské obličejí.

Svědék **A n d r e j e v**, 26letý zámečník, pozoroval, že v březnu a v dubnu 1940 přijížděly na nádraží v Gnězdové denně 3—4 vlaky a v nich byly 2—3 vozy pro trestance. Z těchto vozů byli vojáci i civilisté překládáni do nákladních aut a odváženi směrem ke Katynu. Znal šoféra Rasuvajeva, který řídil jeden vůz z Černých krkavců a který byl při postupu Němců evakuován. Viděl, že v každém nákladním voze byli 2—3 civilisté, které poznal podle klobouků.

Svědék **G l ä s e r** — Němec — nadporučík bývalé polské armády, udal, že mezi 20. březnem a 9. květnem odjelo ze zajateckých táborů asi 30 transportů, vždy po 80—120 lidech, nákladními auty na překládací nádraží v Kozelsku, kde byli dáni do vagonů pro trestance. On sám byl od polských důstojníků oddělen a s jinými Němci později na zákrok německého vyslance propuštěn. — Tento svědek tedy neví, kam ony transporty jely a o civilních osobách se nezmiňuje. Patrně tedy byly civilní osoby přiřčleněny k důstojníkům až cestou.

Byl nám předveden svědek *K i s e l ě v*, který vypravoval celkem totéž, co bylo dříve uvedeno o objevení hromadných hrobů. Když jsme mu položili otázku, kdo byli oni muži, kteří zajaté polské důstojníky provázeli, odpověděl po chvíli: Jevrej. (Židé). Tato odpověď mne překvapila, i když zněla jako výpověď *Silvestrova*, protože se na ní rozmýšlel. Zajetí důstojníci jsou střeženi v zajateckých táborech, jak také vyplývá ze zprávy ruské komise, opět vojáky a nejsou předáváni policii. Židé pak, jako všude jinde, konají vojenskou službu u všech druhů zbraní a není věrohodno, že by jich v Rusku bylo používáno jako popravních čet nebo že by byli z fronty staženi a určeni k lehkým službám, jako je střežení zajatců.

Ostatně výpovědi těchto svědků jsou výpovědi svědků nepřímých, neboť nikdo z nich při popravách nebyl.

Jest podivné, že německá správa, když již si dala tolik práce, nevypátrala a nevyšlechla oněch 10 polských dělníků, kteří v létě 1942 našli první hroby a neptala se jich, od koho se od nich dověděli a proč to tehdy neoznámili německým úřadům. Polští dělníci neměli přece důvodů věc zatajovati.

Podivno je také, proč nebyli zjištěni a vyslechnuti rekonvalescenti bydlící v zámku a ošetřující personál, který bydlel vedle zámku ve zvláštním domě. Personál musel býti dosti četný a není možno, aby neměl styky s obyvateli *Katynu* a sousední *Kozí Gory*. Ti museli věděti, kdo hromadné hroby kopal a kdo je zahazoval. Vykopati tak velké jámy a postřílet 8—12000 lidí nemohl přece udělati jeden člověk a provésti to tajně. Tento personál, když se stýkal s okolním obyvatelstvem, zajisté by mu byl prozradil, co se v *katynském lese* stalo, neboť trvalo ještě více než rok, než Němci *Katyn* obsadili a personál tam až do té doby zůstal.

Němci sice vydali výzvu k obyvatelstvu *Smolenska* a uveřejnili ji též v časopise „*Novyj puť*“ ve *Smolensku*, aby se přihlásil, kdo může poskytnouti informace o hromadné vraždě polských důstojníků, ale výzva patrně neměla úspěchu.

Svědkové, které vyslechla ruská komise, udávají:

Svědkyň *A l e x e j e v o v á*, *M i c h a j l o v á* a *K o n a c h o v s k á* souhlasně udaly, že v *katynském lese*, který také nazývají *Kozí Gory*, byl štáb 537 stavebního praporu, celkem asi 30 Němců. Velitelem byl podplukovník *Arnes*, jeho pobočníkem nadporučík *Rext* a jako další důstojník poručík *Hott*. Tyto tři ženy byly přiděleny k obsluze mužstva tohoto štábu.

A l e x e j e v o v á udala, že koncem srpna a skoro celé září 1941 přijíždělo k zámku na *Kozích Gorách* denně několik nákladních aut, která zastavovala kdesi na cestě vedoucí od silnice k zámku, na půl hodiny nebo na hodinu, neboť hluk jejich motoru umlkl.

Hned bylo slyšeti střelení, rány padaly jedna za druhou v krátkých, ale přibližně stejných intervalech. Potom střelba přestala a auta přijížděla k zámku. Z aut vystupovali němečtí vojáci a poddůstojníci, vždy hlučně rozprávěli a hned se šli do lázně koupat. Potom začala pitka. Na uniformách 2 svobodníků vždy viděla stopy čerstvé krve. Když k zámku přicházivala nebo od něho odcházivala, pozorovala nedaleko od cesty na několika místech čerstvě naházenou zem a místo to bylo den ze dne větší. Jednou, když se pozdržela, viděla vésti zajaté Poláky. Ukryla se v houští a asi za 20—30 minut zaslechla výstřely.

Podobnou výpověď učinila i Michajlová a Konachovská.

Ze svědků, které Němci vyslýchali a jejichž výpovědi jsou výše uvedeny, byl zjištěn Kiselěv a Zacharov.

Kiselěv udal, že na podzim 1942 jej Němci dvakrát zavolali na Gestapo v Gnězdové a řekli mu, že v roce 1940 lidé od NKVD postříleli polské důstojníky a žádali ho, aby to dosvědčil. Když mu předložili o tom protokol se slovy: „Buď to hned podepíšete nebo vás zničíme“ — zalekl se a podepsal. Později, když Němci pořádali zájezdy různých delegací ke katynským hrobům, byl nucen činiti před delegacemi výpovědi, ale mátl se a proto odepřel mluvit. Byl zatčen a asi jeden a půl měsíce nelítostně bit až zeslábl, počal špatně slyšeti a nemohl vládnouti pravou rukou. Pak mu pohrozili oběšením a proto slíbil, že bude vypovídati. Vždy, když přišla nějaká delegace, byl vyvolán na dvůr a půl hodiny se musel učiti nazpaměť všemu, co bude říkati o tom, jak v roce 1940 lidé z NKVD postříleli polské důstojníky.

Tuto jeho výpověď potvrdil vedle členů rodiny i traťmistr Sergejev.

Svědék Zacharov přiznal, že řekl Němcům, že v roce 1940 vagony s Poláky skutečně Smolenskem projížděly směrem na západ, ale kam jely, že neví. Nato důstojník, který ho vyslýchal, řekl, nechce-li učiniti výpověď po dobrém, že bude donucen násilím a začal ho tlouci gumovým obuškem. Potom ho položili na lavici a důstojník s tlumočnickem jej zbili až ztratil vědomí. Když přišel k sobě, tu zastrašen a donucen bitím a hrozbami, že bude zastřelen, podepsal protokol.

Ostatní svědkové, kteří byli Němci vyslýcháni, buď zemřeli nebo byli Němci odvedeni.

Výpovědi těchto dvou svědků se tedy křížují a je proto jisto, že buď po prvé nebo po druhé nemluvili pravdu.

Z výpovědí svědků, které ruská komise vyslechla, jest velmi důležitá výpověď svědkyně Sašněvové, učitelky na obecné škole, která udala, že v srpnu 1941 k ní přišel polský důstojník a vypravoval, že Němci, když obsadili polský zajatecký tábor, zavedli v něm krutý režim. Poláky nepovažovali za lidi, všemožně je utla-

čovali a týrali a popravovali a proto se rozhodl utéci. Když druhého dne odcházel, dal jí svou adresu do Polska na Lojek Jozef a Zofja, město Zamość, ulica Ogrodowa č. 25. — V seznamech zastřelených polských důstojníků jest pod číslem 3796 uveden Lojek Jozef, poručík, jako zastřelený v katynském lese na jaře 1940. Podle německé zprávy byl Lojek tedy zastřelen o více než o rok dříve než se setkal se Sašněvovou.

Výpovědi svědků, které vyslechli Němci, jsou plny rozporů, výpovědi svědků, které vyslechla ruská komise, jsou určitější, ač i z nich nikdo přímo popravy neviděl. Na čí straně je pravda, bude dokázáno v následujících bodech.

2. *Jaký mohl být motiv činu?*

Oficiálně se komise motivem činu nezabývala, nebylo to také jejím úkolem, jen tu a tam byla o něm zmínka. Když jsme přijeli do Smolenska a byli uvítáni náčelníkem zdravotnictva tamnějšího okrsku německé fronty, odpověděl na uvítací proslov nejstarší z nás, prof. Orsós z Budapešti. Prohlásil, že byl v první světové válce 4 roky v ruském zajetí, z toho 10 měsíců pod vládou bolševiků. Naučil se ruskému jazyku a měl mnoho příležitostí poznati povahu i duši ruského člověka. Na základě svých zkušeností musí říci, že činu tak strašného se nemohl dopustiti ruský člověk, nýbrž mezinárodní žid... Blíže však svůj názor nevysvětlil.

Na mne učinil jistý berlínský žurnalista v Katynu dotaz, co říkal náš lid těmto hromadným vraždám. Odpověděl jsem upřímně a podle pravdy, že náš lid tomu nechce věřit. Na otázku, jaký je můj názor, řekl jsem, že šlo patrně o vzpouru v zajateckém táboře, která byla takto potrestána. Žurnalista odmítl rozhodně tento názor a řekl, že to udělali bolševici z principu. Chtěl jsem mu namítnouti, že Rusové právě na jaře 1940, do kteréžto doby klade se postřelení polských důstojníků, skončili válku s Finy, že měli jako vítězové určitě značné množství zajatých finských důstojníků a že nemáme nejmenších zpráv o tom, že by byli s nimi zle nakládali a že tedy nemůže jíti o princip. Bylo přece jisto, že německá propaganda by si nebyla dala ujíti příležitost, aby tuto okolnost nevyužítkovala. A když finským důstojníkům nebylo ublíženo, proč mělo být ubližováno polským? Uvědomil jsem si však, kde se nalézám a proto jsem mlčel. Vždyť, kdyby mělo jíti o princip, že by se zajatci nebrali tak, jak tomu bývalo za dřívějších válek, proč by se bvlo čekalo s popravou půl roku? Rusové se zmocnili východního Polska v září 1939 a podle Němců byly popravy provedeny až v březnu a v dubnu 1940.

Čin sám ovšem musel míti nějaký motiv. Z historie víme tolik: Když se uklidnilo stěhování národů, dali se Němci v široké frontě na pochod na východ. Vznikl „Drang nach Osten“. Každá, jen poněkud organisovaná říše na východě byla Němcům na překážku,

proto s ní vyvolávali války, jichž výsledkem bylo, že polabské Slované vyvraždili a podunajské poněmčili. V širokém pásmu od Baltu až k Adrii založili velké množství kolonií. Nyní v tomto Drangu nach Osten pokračovali a není třeba ani citovati Mein Kampf nebo výroky Hitlerovy a jiných ředitelů Německa, abychom zjistili, že i v této válce hleděli Němci získati na východě osidlovací prostor. Poněvadž osidlovací prostor bez obyvatelstva nikde neexistoval, bylo nutno obyvatelstvo odstraniti. V tom třeba spatřovati motiv činu. Se stanoviska ruského marně bychom po nějakém motivu pátrali.

3. Jaký byl význam popravených civilních osob?

Mezi 4143 mrtvolami popravených důstojníků nalézalo se také 221 mrtvol popravených civilistů. O těchto mrtvolách německá úřední zpráva pomlčela a ani nezjišťovala, jsou-li to Rusové nebo Poláci. Mrtvoly civilistů nebyly nalezeny v jednom hrobě, ba ani na jednom místě téhož hrobu, nýbrž byly roztroušeny mezi popravenými důstojníky v různých hrobech a v různých vrstvách. Z toho vyplývá, že nebyli popraveni společně, nýbrž že ke skupině důstojníků byla přičleněna vždy menší skupina civilistů. Důstojníci pocházeli podle dokladů u nich nalezených ze zajateckého tábora v Kozělsku, který leží 200 km jihovýchodně od Katynu a proto se mohlo dotazem u tamního civilního obyvatelstva snadno zjistiti, zda v Kozělsku byl také nějaký koncentrační tábor pro Poláky, eventuálně výsledkem železničářů, kdy a kam byli civilisté dopravováni. Tato okolnost je velmi nápadná. Poněvadž svědek Gläser se o civilních osobách nezmiňuje, zdá se proto, že šlo o zatčené domácí obyvatele — Rusy —, kteří následujícího dne po zatčení byli s polskými důstojníky posíláni na popravu.

4. Jaký byl význam katynského lesa?

Německé úřady zjistily na základě výpovědí svědka Kuzmy Gofonova, Ivana Krivozerčeva i Michala Šigulova, že v katynském lese byli prý lidé popravováni od roku 1918 do roku 1929. Po té době do roku 1940 nebylo viděti žádných transportních vozů, které by do lesa jezdily. Až do roku 1931 mohl každý do lesa a děti, které tam hledaly houby, prý vypravovaly o čerstvých náhrobcích. (Je divné, že se tam nešli podívatí dospělí lidé, když tam byly náhrobky a do lesa byl přístup.) V roce 1931 byl les oplocen a vstup do lesa návěštními tabulemi zakázán. V roce 1934 byl tam postaven velký dům, t. j. zmíněný zámek, který byl určen pro úředníky NKVD jako ozdravovna.

Poněvadž tak velké množství mrtvol bylo kryto vrstvou písku jen asi 1.5 m vysokou, musel určitě zádech z rozkládajících se tisíců těl pronikat do lesa. Je proto více než podivné, že by tyto

úředníci, nehledě ani na důvody estetické, byli dovolili udělati z lesíku, v němž se procházeli a hleděli nabýti zdraví, hromadné popraviště a pohřebiště a znečistiti si vzduch výpary z mrtvol, když přece všude jinde na Rusku je tolik vhodnějšího místa?

5. *Jakými zbraněmi byli polští důstojníci popraveni?*

Velmi závažná a zajímavá je okolnost, že polští důstojníci byli popraveni projektily německé výroby. Vedle hrobů a ojediněle mezi mrtvolami byly nalezeny vystřelené náboje a v hrobě č. 2 také náboje nevystřelené. Nábojnice měly na své basi vyraženo: Geco DD 7.65. Projektily, nalezené v mrtvolách, byly vypáleny z pistolí ráže též 7.65 a vzhledem k nálezu nevystřelených nábojů nebylo pochybv, že polští důstojníci byli postříleni kullemi z těchto nábojů. Náboje tyto se vyráběly v letech 1921—1931 v muniční továrně Gustav Genschow et comp. v Durlachu u Karlsruhe. Tato firma oznámila, že jde skutečně o náboje její výroby, ale poněvadž nebylo lze následkem versailleské smlouvy žádné zásoby pořizovati, zasílala je prý firma do cizích zemí, mezi jinými také do Polska, Baltických států i do SSSR. Náboje německého původu mohly se tedy dostat do Ruska nejen jako kořist po obsazení východního Polska v roce 1939, nýbrž i přímými dodávkami.

Tento výklad je sice možný, ale nápadné je, že by byli Rusové používali nábojů téměř 20 let starých. Rozhodně by bylo bývalo pro Němce příznivější, kdybv bvli bývali polští důstojníci postříleni zbraněmi ruské výroby. Vždyť Rusko má výborné krátké ruční zbraně Nagan, vyráběné v Putilovských závodech nebo alešně, kdybv bvli Němci zjistili, jakými pistolemi bylo vyzbrojeno NKVD, o němž Němci tvrdí, že se činu dopustilo. Ale ani to nebylo zjištěno.

6. *Důkaz pětiletými borovičkami.*

Jako důkaz uvádí Němci také mladé pětileté borovičky, které byly nasázeny na nasypných pahorcích. My jsme jich sami neviděli, neboť hroby byly již otevřeny, nám byla jen jedna borovička ukázána. Řez jedné borovičky byl vyšetřen vertikálním iluminátorem. Zjištěno, že je nejméně pětiletá a na řezu blíže středu bylo lze viděti málo zratelný temnější pruh. Zavolaný lesmistr von Herff prohlásil, že takový pruh vzniká, když je růst borovičky něčím zabrzděn, na př. přesazením a soudil, že borovička byla přesazena před 3 lety. Sám však uznal, že borovičky jsou špatně vyvinuté, rostoucí ve stínu velkých stromů — mohl tedy býti tento pruh zaviněn také vlivem jiným a ne jen přesazením.

7. *Úznam otvorů na šatstvu.*

Na šatstvu některých mrtvol byly nalezeny jednak kruhovitě, jednak rozparkovitě nebo i čtyřpaprskovitě otvory, ale na těle, až

na jeden případ poranění žebra, nebylo poranění v přilehlém místě téměř znáti. Němci tvrdili, že otvory ty byly způsobeny čtyřhrannými ruskými bajonety, jimiž byly oběti hnány na popravě. Ruské bajonety jsou sice čtyřhranné, ale mají dlátovitý hrot a poněvadž žádná z ran hluboko do těla nevnikla, nýbrž sotva na kůži, lze těžko tvrditi, že tyto otvory byly způsobeny tímto nástrojem. Proč by také byly některé otvory kruhové, jiné rozpar-kovité a jiné opět čtyřcípé, když byly způsobeny tímž nástrojem? Tím je tedy tento důkaz velmi nespolehlivý a padá.

8. Doklady u mrtvol nalezené.

Ze 4000 mrtvol byly u 53 mrtvol nalezeny různé věci, na nichž bylo označeno datum nebo aspoň rok a to:

4 kresby tužkou na papíře s daty: 26. prosince 1939 a 15. ledna 1940 a dvě s rokem 1940.

2 kalendáře, v nichž byla zaškrtnuta data — v jednom 12. dubna 1940, v druhém 23. dubna 1940.

3 pouzdra na cigarety s nápisem Kozelsk 1940.

2 peněženky, na jedné nápis: Kozelsk 7. listopadu 1939, na druhé Kozelsk 1940.

Celkem 45 různých dopisů, telegramů neb ústřížků s nejposlednějším datem z 3. dubna 1940 a posléze 10 časopisů s nejposlednějším datem z 20. května 1940.

Za nejzávažnější z těchto dokladů považovali Němci deník majora Solského, který byl veden do 9. dubna a v němž je uvedeno: 8/4: 3.30 odjezd ze stanice Kozelsk na západ, 9.45 stanice Jelnia. Od 12 hodin stojíme na vedlejší koleji.

9/4: Několik minut před pátou jsme probuzeni a rozdělení k překládání. Máme přestoupiti na auto. Kam dále?

9/4: V 5 hodin ráno. Před rozedněním nezačíná den dobře. Jsme překládáni do vozů pro vězně. V odděleních jsou strážce. Přicházíme do lesa — jakýsi druh ozdravovny. Důkladně jsme prohledáváni... Hodinky, na nich čas 6.30 (8.30) byl zaznamenán. Ptají se po snubních prstenech, odnímají ruble, pasy, kapesní nože.

Tento deník jsem sám neviděl. Poslední jeho právě popsaná stránka byla uveřejněna v Bílé knize. Je dosti podezřelý svým obsahem a v rozporu s výpověďmi svědků i jinými okolnostmi. 9/4. Mluví o tom, že přišli do leša v 8.30 ráno, ač podle svědka Silvestrovova byli do lesa odvázeni večer a v noci. Podezřelé jest, že mohl býti psán až takřka do posledního okamžiku před popravou. Nemá uveden rok, nýbrž jen den a měsíc. Má dvakrát datum, nehledě ani k tomu, že deníky se psávají večer o událostech předcházejících. Také není podán důkaz, že by byl psán vlastní rukou.

Okolnost, že nebyly nalezeny doklady s daty pozdějšími, nemůže být nejrozhodnější jednak proto, že nebyly všechny mrtvoly exhumovány, jednak, že na velké řadě dopisů bylo datum nečitelné, jednak, že polští zajatci byli na jaře 1940 z Kozelska přemístěni ke stavbě silnic západně od Smolenska, čímž nebyla pošta pravidelně dodávána.

Na druhé straně zjistila ruská komise při exhumaci dalších mrtvol celkem 9 dokladů u různých mrtvol nalezených, které měly data od 12. září 1940 do 20. června 1941, tedy data z doby, kdy byli důstojníci podle Němců již popraveni.

9. Znamky rozkladu mrtvol:

Dříve, než lze pronéstí úsudek o tom, jak dlouho mohly být, podle známek rozkladu mrtvoly polských důstojníků ve společných hrobech, třeba zmíniti se krátce o rozkladných procesech a podmínkách, za nichž k nim dochází.

V podstatě rozeznáváme dva rozkladné procesy.

První proces je hniloba (redukce), při níž dochází k tvorbě látek vodíkatých (methan, sirovodík, chlorovodík, amoniak a sírník amonný). Tyto látky jsou plynné a zapáchající a proto mrtvola nabíhá, bubří a zapáchá. Vodík, potřebný k tvorbě těchto látek, běře se z tekutin tělesných a poněvadž těchto tekutin jest v těle hojně, začíná proces ihned po smrti. Dále běře se vodík z vlhkosti okolí, jak dokazují mrtvoly z vody vytažené, které jsou nabubřelé a rychleji hnijí. V prvních dnech po smrti dosahuje proces vrcholu, načež po spotřebě vodíku ubývá a v několika měsících mizí, takže mrtvola oplaskne.

Druhý proces je tlení (oxydace), t. j. tvorba sloučenin kyslíkatých (kyseliny uhličité, sírové, dusičné a fosforečné). Tento proces vzniká rovněž hned po smrti, ale postupuje velmi pomalu, je zpočátku nepatrný a vrcholu nabude teprve po několika měsících. Tyto sloučeniny jsou tekuté a nezapáchají a proto mrtvola, je-li prvý proces nepatrného stupně, po několika měsících nepáchne, ale teče, rozplývá se. Potřebný kyslík k tomuto pochodu běře se z okolí mrtvoly a ze vzduchu půdového. Tam, kam má kyslík nejspíše přístup, t. j. na části těla šatstvem nekryté, t. j. zpravidla obličej a ruce, tam začne rozplývání nejdříve. Proto již za půl roku lze viděti, že oči, nos i rty jsou rozpadlé, dutiny očníkové i nosní zejí, zuby jsou obnažené a také měkké části na rukou bývají rozpadlé a kosti uvolněné. Za rok proces přestupuje již na krk a hrudník, měkké části na hrudníku mizí a žebra jsou obnažena. Podobně za rok bývá i kloub hlezenný a kostěnné části nohy uvolněny.

Podmínky, aby tyto rozkladné procesy pokračovaly i v hrobech katynských, nebyly nepříznivé.

Vlhkosti bylo dosti. Vždyť hrob č. 5 zasahoval svým dnem do hladiny spodní vody, neboť v bezprostřední blízkosti hrobů byl močál a mimo to není katynská krajina suchá poušť. V zimě je kryta sněhem a v létě má dosti vodních srážek.

Vzdušného kyslíku bylo tu poněkud méně než v obyčejných hrobech. Za normálních poměrů, když je mrtvola pohřbena v rakvi do hrobu, jest jednak v rakvi, jednak pod rakví a v půdě hojně vzduchu resp. kyslíku, kterým je pochod oxydační umožňován. V Katyně, i když nešlo o rakve, a mrtvoly byly vrhány do jam bez jakéhokoliv pořádku, jedna přes druhou křížem krážem, bylo v šatstvu a v prostorách mezi jednotlivými mrtvolami značné množství vzduchu a mimo to písek, jímž byly mrtvoly zasypany, byl hrubě zrnitý a obsahoval zajisté $\frac{1}{2}$ vzduchu. Nešlo o jílu nebo jinou neprostupnou vrstvu a proto také nový vzdušný kyslík mohl k mrtvolám přicházeti.

Na největším počtu mrtvol chyběly měkké části jen na temenech, jinak všechny kryté i nekryté části těla byly zachovány, klouby nebyly uvolněny, mrtvoly bylo možno zdvihati, obrátiti, posaditi i boty zouti, aniž by se mrtvola rozpadávala.

Z obrazu mrtvoly, kterou jsem sám pitval, může se každý přesvědčiti, že je uchován i nos a části rtů, ruce, ba i prsty jsou zachovány, oči jsou sice zapadlé, ale nejsou rozrušené, zuby nejsou obnaženy.

I když připustíme, že pro menší množství vzdušného kyslíku byl proces oxydační v katynských mrtvolách zpomalen, přece nelze připustiti, že by byly ležely v hrobech 3 roky. Stav mrtvol by poukazoval, že tam ležely několik měsíců a vzhledem k menšímu množství vzdušného kyslíku a zleněnému procesu oxydačnímu, že tam ležely nejvýše 1.5 roku.

Bývám volán na všechny pražské hřbitovy, když má býti provedena exhumace za účelem zpopelnění mrtvoly nebo jejích pozůstatků, abych mrtvolu prohlédl a skutečně jsem viděl značné množství mrtvol ze všech pražských hřbitovů v různě dlouhé době po pohřbení a mám tedy velké zkušenosti. Nemohu však říci, že bych byl i po dvou letech našel někdy mrtvolu v tom stavu jako v Katyně. Stav mrtvol v Katyně poukazoval na to, že tam ležely nejvýše 1.5 roku.

Proti době 3 roků mluví rozhodně adipociování mrtvol v hrobě č. 5.

Adipocir je přeměna měkkých částí těla ve zvláštní šeděbílou, mazlavou hmotu, značně páchnoucí, jednotvárnou, která na vzduchu zasychá rovněž v bílou, avšak již nepáchnoucí, nápadně lehkou hmotu. Adipocir se vytváří ve vodě, do níž nemá přístup vzduch a vzniká asi za 2 měsíce v podkožním vazivu ve tvářích, později na zádech a končetinách, do 2 let adipociruje celé podkožní vazivo a do 3 let i vnitřní útroby.

V katynském lese v hrobě č. 5, kam zasahovala spodní voda, byly nalezeny mrtvoly na povrchu adipocirované, svalstvo však zachovávalo svou barvu a i vnitřní orgány nebyly adipocirované. I když připustíme, že za parných, letních suchých dnů hladina spodní vody klesla a mrtvoly se po nějaký čas ve vodě nenalézaly a proces adipocirování nepokračoval, jest jisto, kdyby mrtvoly byly bývaly v hrobě č. 5 tři leta, že by byly musely býti i vnitřní orgány, a tím spíše svalstvo, přeměněny v adipocir. Rozsah adipociru rovněž svědčí, že mrtvoly ležely v hrobě asi 1.5 roku.

10. Znamky na šatstvu:

Podle všeobecných zkušeností se látky bavlněné a lněné rozpadávají asi za 5 let, vlněné asi za 10 let. U polských důstojníků byly uniformy úplně zachovány, nebyly ani zpuchřelé, daly se dobře z těla svléci, jejich knoflíky rozepnouti, kovové součásti, jako přesky na řemenech, háčky, cvočky v botech, byly sice slabě zrezavělé, ale někde zachovaly i svůj lesk. Také tabák v cigaretových pouzdrech zachoval svou žlutou barvu, cigaretové papírky byly sice zvlhlé, ale nerozmočené, neporušené.

Nález na šatstvu a na kovových součástkách i cigaretách mluví rovněž proti tomu, že by mrtvoly byly bývaly ležely v zemi 3 leta.

11. Nález na dopisech a novinách.

Velmi těžko je připustiti, že by dopisy a noviny, jež by ležely v zemi 3 leta, kdy na ně působila voda a rozkladné produkty hniloby, byly tak uchovány a čitelné jako skutečně byly. U nás bývá zvykem dávat do rakví k mrtvolám obrázky svatých, které mívají zpravidla velmi dobrý papír, ale přece jsem nikdy při exhumacích po 3 letech žádných obrázků nenalezl. Noviny mají špatný papír, snadno se rozmáčejí. Důstojníci je měly, jak jsem sám viděl, zcela volně v kapsách, nikoliv v nějakém pouzdře a proto nelze uvěřiti, že by po 3 letech byly tak uchovány a čitelné, jako skutečně byly nalezeny. Při procesu oxydačním působí na ně vytvořené kyseliny a rozruší je.

12. Pukrustace na tkáni mozkové.

Prof. Órsós z Budapešti upozorňoval na to, že v lebce jedné mrtvoly našel na povrchu mozkové kaše tvrdou, jako vápenatou, vrstevnatou inkrustaci, která podle jeho zkušeností je pozorována teprve po 3 letech pobytu mrtvoly v hrobě. Órsós napsal v Orvosi Hetilap 1941, č. 11, článek, že u mrtvol, které ležely v zemi více než 3—4 leta, našel v zadní jámě lební a na obou kostech skalních změknutí, nahlodání, ztrouchnivění, ba i úplný defekt kosti. Odvápňená týlní kost byla měkká jako kůrka chleba. Bylo to vždy v místech, kde se nalézala zhuštěná kaše mozková, ale nikoliv těsně pod ní, nýbrž v bezprostřední blízkosti, kde mohla býti kost

ve styku se vzduchem. Na povrchu mozku v tomto místě se pak utvořila výše uvedená uloženina.

Zjev tento není nic zvláštního. Tvorbou kyselin při procesech rozkladných nastává jejich účinkem odvápnování kosti a leží-li mrtvola nznak, tedy vytvořené kyseliny nemohou odtékat a hromadí se v zadní jámě lebni po stranách crista occipitalis interna, mají tu, jsou-li více koncentrovány, větší možnost nejen odvápniti kost, ale i zbývající části arrodovati až k perforaci. Vyloužené minerální látky z kosti (vápenaté, hořečnaté i fosfáty) se pak usazují v přilehlé části kaše mozkové a když tekutina z kaše mozkové mizí, vrchní část její zasychá a tuhne. Tomu však nebývá až po 3 letech, nýbrž někdy i mnohem dříve, neboť záleží na množství a koncentraci kyselin, které způsobují odvápnění a změknutí kostí a koncentrace ta je určitě různá. Prof. Órsós prohlédl řadu lebek a jen v jedné našel podobné změny v nepatrném stupni, u jiných nikoliv. Kdyby v tom byla nějaká pravidelnost, pak by se nález ten musel vyskytnouti u většiny lebek, neboť mrtvoly byly v téže době pohřbeny.

13. Nedostatek hmyzu a jeho vývojových stadií.

Není bez významu, že ani v mrtvolách, ani v šatstvu nebo v hrobech nebyl nalezen vůbec žádný hmyz a jeho stadium vývoje jako vajíčka, larvy, kukly ani vůbec nějaké zbytky po něm. Nedostatek vývojových stadií hmyzu vyskytuje se tehdy, když je mrtvola pohřbena v době, kdy hmyzu není, t. j. od pozdního podzimu do časného jara a když uplynula poměrně krátká doba od pohřbení do exhumace.

Jest známo, že i když se mrtvola pohřbí dosti hluboko do země, přiláká zápach rozkládajícího se těla, který je v různé době různý, podle toho, jak rozklad pokročil, různé druhy hmyzu, jehož larvy se provrtávají půdou až k mrtvole. Němci tvrdí, že polští důstojníci byli pobiti na jaře 1940. Byla tu tedy do doby exhumace tři letní období, t. j. léto v roce 1940, 1941 a 1942 a za tu dobu by spíše mohl nějaký hmyz k mrtvole proniknouti než za jedno letní období 1942 a proto by se byly snad zbytky hmyzu našly.

Tato okolnost mluví tedy také pro to, že mrtvoly byly pohřbeny asi na podzim 1941.

Jak z uvedených vývodů vyplývá, žádný z důkazů, které Němci vedli, není tak spolehlivý, aby obstál před kritikou a nedokazuje, že ležely mrtvoly v katynském lese 3 leta, naopak, všechny okolnosti poukazují na to, že tam ležely 1—1.5 roku.

III.

Závěrem podotýkám, že tuto práci jsem vydal z vlastní iniciativy, že jsem nedostal ani výzvu ani rozkaz od nikoho, tedy ani od ruských ani od českých úřadů. Zkráceně byla přednesena na schůzi Spolku českých lékařů dne 9. července 1945. Chtěl jsem ji přednésti ihned, jakmile Spolek českých lékařů zahájí v osvobozené vlasti své pravidelné schůze, ale mé zatčení v tom zabránilo.

Při výslechu mi byly dány hlavně tyto 3 otázky:

1. Proč jsem jel do Katynů?
2. Jaké projevy jsem učinil na veřejnosti?
3. Proč jsem podpisoval katynský protokol?

Prvou otázku jsem zodpověděl v úvodě.

Ke druhé otázce uvádím: Projevy, které jsem učinil na veřejnosti, neučinil jsem z vlastní vůle.

Ještě než jsem do Katynů jel, věděl o mé cestě rozhlas a žádal mne, abych po návratu uspořádal pro širší obecnost přednášku. Když jsem se vrátil a úředně byl uveřejněn Katynský protokol, dostavili se ke mně redaktoři tehdejších deníků „Polední list“ a „Večerní České slovo“. Právili, že dostali pokyn, aby si u mne vyžádali rozhovor, že mé odpovědi budou uveřejněny ve všech denních listech. Zodpověděl jsem jim jejich otázky a řekl po pravdě, co jsem v Katynů viděl a slyšel, ale následujícího dne jsem byl velmi roztrpčen, když jsem četl něco zcela jiného a když mi byly dány do úst výroky, jichž jsem vůbec neučinil a učiniti nemohl. Zvláště jsem nikdy neřekl, že činu se dopustili bolševici. Nedalo se v tu dobu nic dělati. Za několik dnů jsem byl požádán tiskovým šéfem pro t. zv. protektorát, Wolframem von Wolmarem, abych o svých zkušenostech přednášel před zástupci tisku v Presseklubu. Učinil jsem tak, ale opět jen objektivně a po přednášce vytkl jsem dosti ostře zmíněným redaktorům jejich způsob psaní, jak také nyní konstatovala česká tisková kancelář. (Viz „Práce“ ze dne 11. července 1945.) Zdůrazňoval jsem tehdy, že lékař nemá práva dotýkati se viny nebo nevinu obviněných, nýbrž podávati věcný posudek, spadající do lékařského oboru. Redaktoři poukazovali na cenzuru.

V rozhlasu jsem vyličil svou cestu a dojmy z ní a vynechal vůbec úsudek, že mrtvoly polských důstojníků tam ležely 3 roky. Německá cenzura mi některé věty škrtla a žádala, abych připsal, že mrtvoly byly v katynském lese pohřbeny určitě před 3 lety. Vyhověl jsem, ale slovo „určitě“ jsem vynechal. Deska s přednáškou nalézá se v archivu rozhlasu.

Redaktor měsíčníku „Přítomnost“ mne požádal o článek. Článek jsem napsal asi v tom smyslu jako přednášku do radia.

Jinak jsem nikde na veřejnosti o katynském případu nemluvil, jen svým nejbližším přátelům, o jejichž vlastenectví a pravém smýšlení nebylo lze pochybovati, jsem naznačil, jak dlouho ležely mrtvoly v katynském lese.

Na třetí otázku, proč jsem podepsal katynský protokol, jsem odpovídal:

„Každému z nás bylo jasno, kdybychom protokol, který vypracovali prof. Buhtz z Vratislavi a prof. Órsós z Budapešti, nepodepsali, že by se letadlo s námi určitě nebylo vrátilo. Proto také nikdo o věci nedebatoval ani veřejně ani soukromně, nikdo nepro nesl žádnou námitku nebo úchylný názor a já jsem také z tohoto mlčení měl dojem, že každý zná pravý stav věci.

My bychom byli museli prohlásiti, že nevěříme výpovědím svědků, kteří čin kladli na jaro 1940, ale posuzovati pravdomluvnost svědků nepřísluší lékařům, nýbrž právníkům. Dále bychom byli nuceni dokazovati, že dokumenty byly podvrženy nebo dokumenty s mladším datem odstraněny, ale to nebylo také naší věcí. My musíme výpovědi svědků a dokumenty vzít tak, jak jsou. Mimo to, my jsme se nemohli za ty dva dny, co jsme byli v Katynu, přesvědčiti, jak se mrtvoly v tamnější krajině rozkládají. Bylo by bývalo nutno vykopati na hřbitově v Katynu několik mrtvol, o kterých by bylo přesně zjištěno, že ležely v hrobě 3 leta a srovnati nálezy na nich s nálezy našimi, jak to učinila ruská komise. O rozkladu mrtvol v hromadných hrobech neměli jsme dosti vlastních zkušeností. Za světové války 1914—1918. bylo sice provedeno několik exhumací hromadných hrobů, ale ty byly provedeny až za více než 3 leta. Mrtvoly v nich byly setlelé, rozpadlé.

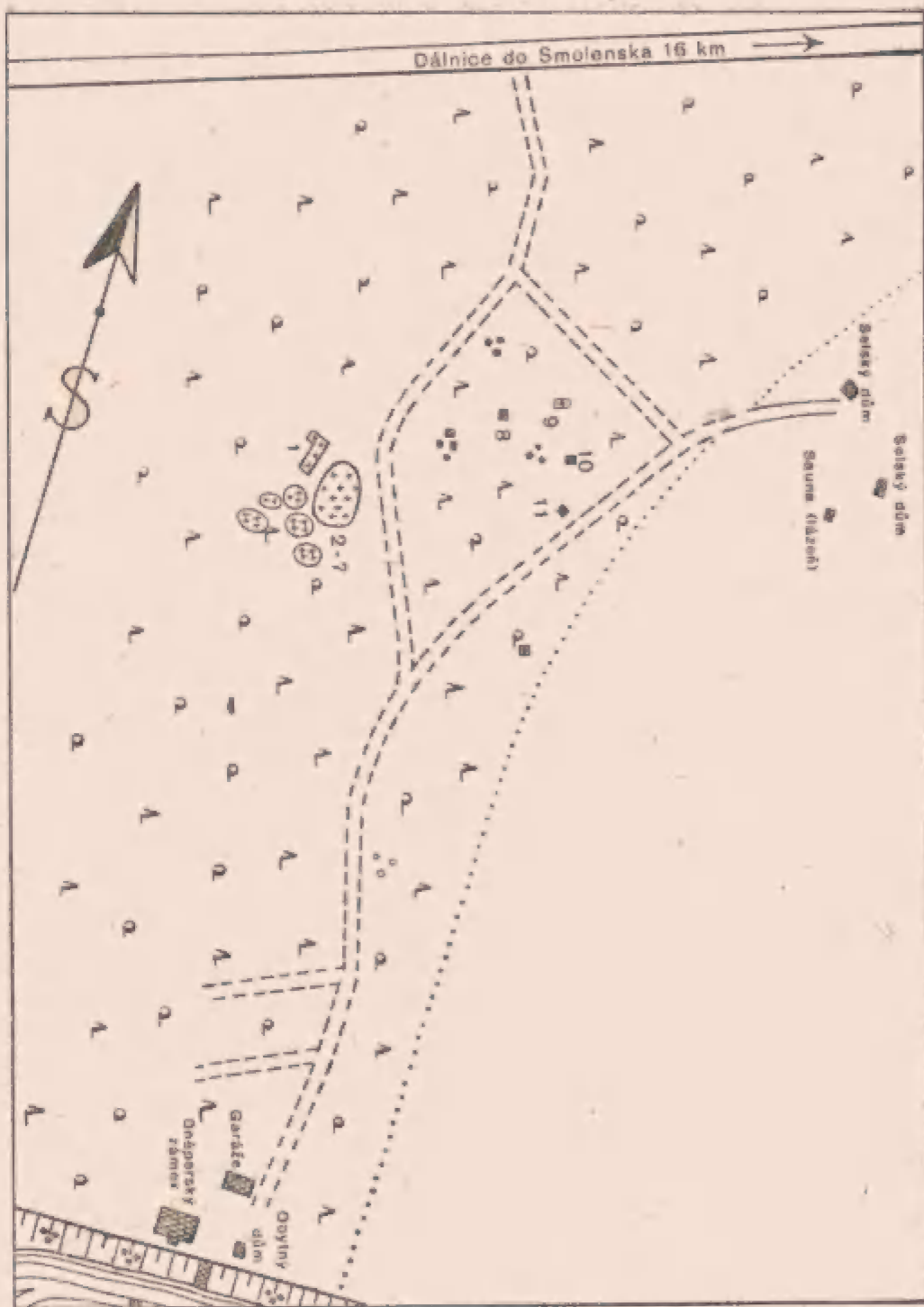
Naši situaci vystihly zajisté zcela správně sovětské úřady a proto jest se třeba pokioniti vládě Sovětů, která ve své velkomyslnosti nežádala naše potrestání, neboť si byla vědoma toho, že kdo by byl býval zapochyboval, byl by umlčen. Pravda přece jen zvítězí.

IV.

V době tisku této publikace dne 1. ledna 1946 uveřejnily denní listy Reuterovu zprávu z Moskvy, že jeden z německých důstojníků, jménem Düre, který se zodpovídal před leningradským soudem, doznal, že masakr u Katynu způsobili nacisté a popsal, jak v katynském lese bylo zastřeleno a zahrabáno 15—20 tisíc lidí, vesměs polských důstojníků a židů.

Plánek s vesnicí Gnězdovo a nalezištěm hromadných hrobů. Na nádraží v Gnězdovu prý vystupovali polští důstojníci z vlaků a bylyauty dopravovány po silnici na popravistiště. (Na plánku poloha pohřebiště).

Měřítko 1:250

Plánek cest v Katynském lese. Vpravo od hlavní cesty jest 7 hromadných hrobů, vlevo 4 hromadné hroby. V hrobech č.: 1—8 byli polští důstojníci, ve hrobech č. 9—11 civilisté.

Obr. č.: 3. — Pohled na Katynský les s ptačí perspektivy. Hlavní cesta končí u zámku nad Dněprem (označeno šipkou).

Obr. 5. 4. — Pískový pahorek, poukazující, že pod ním je hromadný hrob.

Obr. č. 5. — Otevřený čtvercový hrob a mohyla dosud
neotevřeného hrobu.

Obr. č. 6. — Celkový pohled na hromadné hroby.

Obr. č. 7. — Zámek v Katynském lese nad Dněprem sloužící jako sanatorium pro nemocné úředníky NKVD.

Obr. č. 8. — Dněperský zámek z blízka.

Obr. č. 9. — Mrtvoly, systematicky ukládané hlavami ke stěně jámy.

Obr. č. 10. — Pohled do jednoho hromadného hrobu. Mrtvoly dosud částečně kryty pískem.

Obr. č. 11. — Mrtvola důstojníka, který měl plášť přehozený přes hlavu a střelený do záhlaví. Ruce jsou na zádech svázané.

Obr. č. 12. — Hromadný hrob s mrtvolami křížem krážem ležícími.

Obr. č. 13. — Pohled do hromadného hrobu po odmetení písku.
Mrtvoly jsou neuspořádané, jedna přes druhou.

Obr. č. 14. — Mrtvoly ležící křížem krážem neuspořádaně v hrobě.

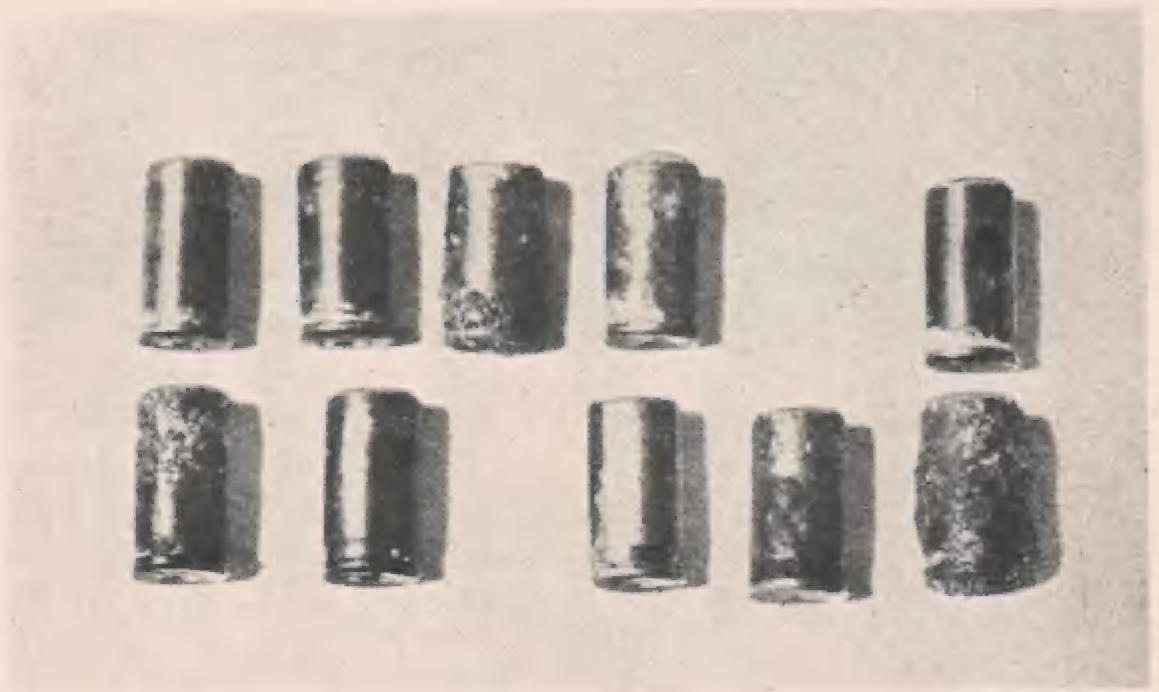
Obr. č. 15. — Pohled na hromadné hroby s vedle ležícími
exhumovanými mrtvolami.

Obr. č. 16. — Exhumované mrtvoly uložené vedle hrobnů.

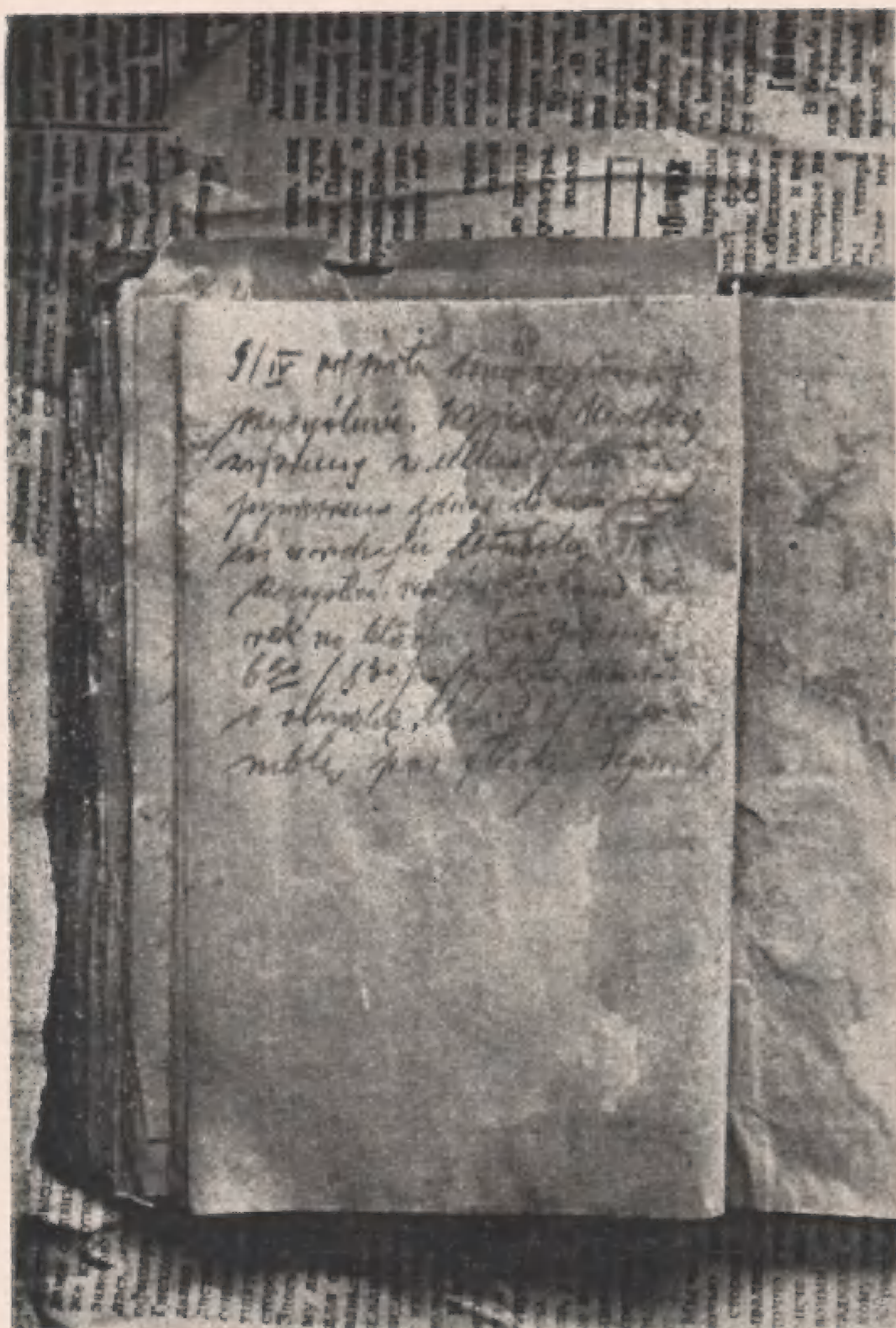
Obr. č. 17. — Exhumované mrtvoly uložené vedle hrobů.

Obr. č. 18. — Projektily v mrtvolách nalezené, nábojnice i náboje německé výroby.

Obr. č. 19. — Čtyřcípý otvor, o němž Němci soudili, že byl způsoben ruským bajonetem.

Obr. č. 20. — Poslední stránka deníku majora Solského, psaná tužkou.

Sp. nej. Cholmickýho
 Dr. med. Cholmickýho
 352
 31. 12. 1904
 49
 Sp. nej. Cholmickýho

Obr. č. 21. — Očkovací vysvědčení dr. med. Cholmického, psané inkoustem, velmi dobře čitelné.

Obr. č. 22. — Neporušené noviny, nalezené u mrtvol, s dobře čitelným textem.

Obr. 23. — Úplně neporušené o dobře čitelné modlitební knížky a růženec.

Obr. č. 24. — Pitva mrtvol polských důstojníků různými evropskými profesory soudního lékařství.

Obr. č. 25. — Dokonale uchovaná mrtvola, kterou lze posaditi, otočiti, vzíti za ruku, aniž by se rozpadávala. Tělo je pouze od tlaku písku oploštělé a měkké části zprohýbané. Uchovány jsou dokonce i prsty a rty, oči jsou zapadlé, nos oploštělý, ale zachován.

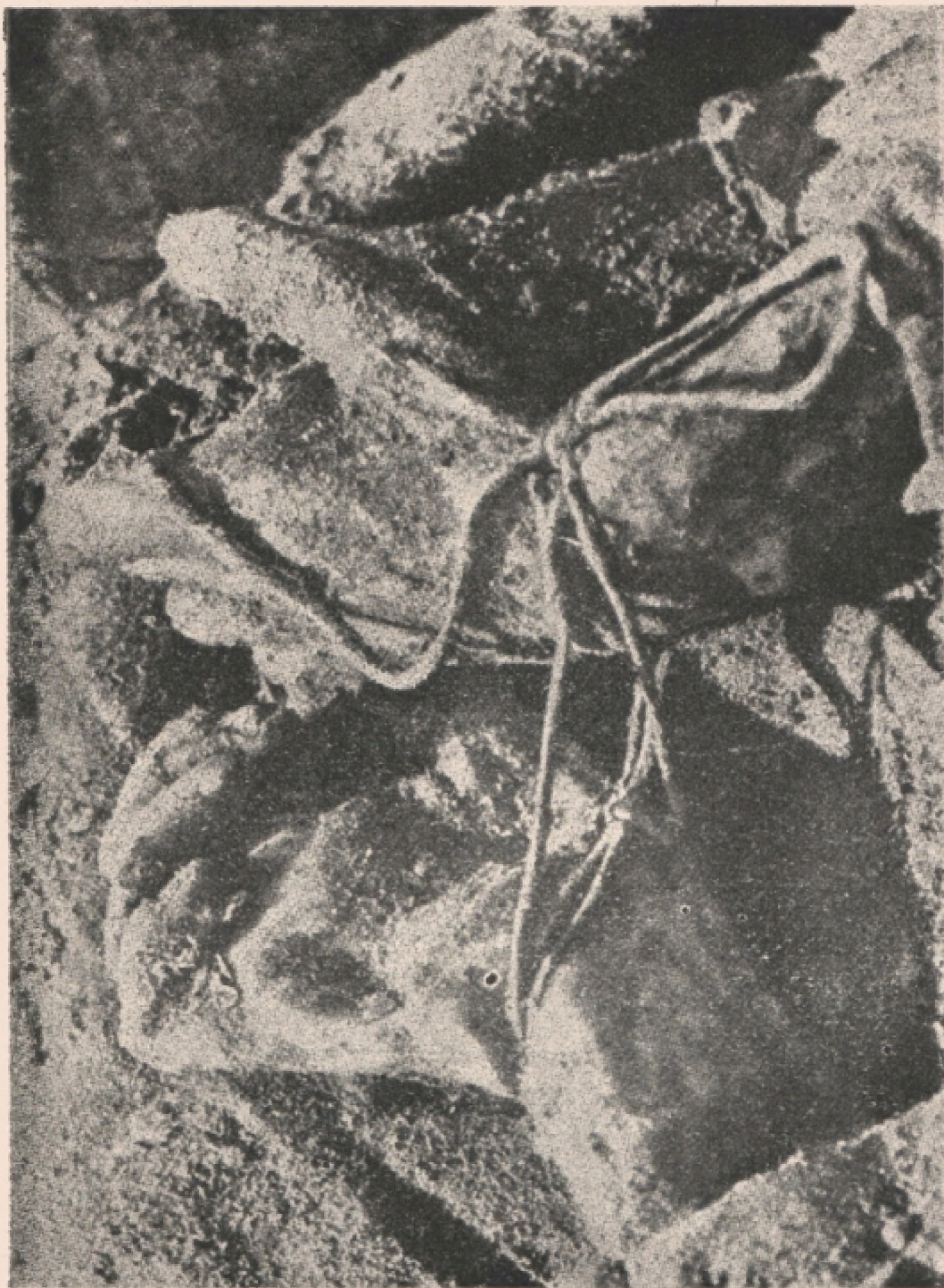
Obr. č. 26. — Tahem možno zouti i vysokou botu, aniž by se klouby uvolnily.

Obr. č. 27. — Na mrtvole jsou dosud patrné neodpadlé vlasy.

Obr. č. 28. — Výstřel v týlní kosti důstojníka, střeleného zředu. Všichni ostatní byli střeleni do záhlaví,

Obr. č. 29. — Svázání rukou. Provaz je hluboko zaříznut do měkkých částí.

Spisovatel	Prof. Dr. František Hájek
Název	Důkazy Katynské
Vyšlo	V dubnu 1946
Vydal	Spolek českých lékařů v Praze
Tisk	Knihtiskárna K. Th. Heidrich v nár. spr., Most
Cena	Kčs 25.—

SPOLEK ČESKÝCH LÉKAŘŮ

NAKLADATELSTVÍ

PRAHA II., JINDŘIŠSKÁ 27.

P. T.

Celým kulturním světem byl s rozehvěním sledován
nález hromadných hrobů tisíce obětí německé zvěle
v Katyně.

Očitý svědek prof. MUDr. F. Hájek popsal celý tento
případ ve své publikaci

Důkazy katynské.

Zasíláme Vám tuto publikaci současnou poštou a jsme
přesvědčeni, že si tuto laskavě ponecháte a obnos

Kčs 25,-

nám přiloženou složenkou poukážete.

V dokonalé úctě

**NAKLADATELSTVÍ
SPOLKU ČESKÝCH LÉKAŘŮ**

PRAHA II., JINDŘIŠSKÁ 27.

TELEFON Č. 397-23, 242-16.

I složenska.